

מראי מקומות, שיעור מאת הג"ר מאיר קפלן שליט"א

ערובין עח: - בענין ביטול עפר ותבן בעירוב ובסוכה

1. עירובין עח: וז"ל, "מתני' החריץ שבין ב' חצירות עמוק י' ורוחב ד' מערבין שנים ואין מערבין אחד אפילו מלא קש או תבן מלא עפר או צרורות מערבין אחד ואין מערבין שנים נתן עליו נסר שרחב ארבעה טפחים וכן ב' גזוזטראות זו כנגד זו מערבין שנים ואם רצו מערבין אחד פחות מכאן מערבין שנים ואין מערבין אחד:"

ובגמרא שם, וז"ל, "מלא עפר ואפילו בסתמא והתנן בית שמילאהו תבן או צרורות וביטלו בטל ביטלו אין לא ביטלו לא אמר רב הונא מאן תנא אהליות רבי יוסי היא אי רבי יוסי איפכא שמעינן ליה דתניא רבי יוסי אומר תבן ואין עתיד לפנותו הרי הוא כסתם עפר ובטל עפר ועתיד לפנותו הרי הוא כסתם תבן ולא בטיל אלא אמר רב אסי מאן תנא עירובין רבי יוסי היא רב הונא בריה דרב יהושע אמר טומאה אשבת קרמית הנח איסור שבת דאפילו ארנקי נמי מבטל איניש רב אשי אמר בית אחריץ קא רמית בשלמא חריץ למיטימיה קאי אלא בית למיטימיה קאי:"

2. סוכה ג: וז"ל, "היתה גבוהה מעשרים אמה ובא למעטה בכרים וכסתות לא הוי מיעוט ואע"ג דבטלינהו [לכולהו] משום דבטלה דעתו אצל כל אדם תבן ובטלו הוי מיעוט וכל שכן עפר ובטלו תבן ואין עתיד לפנותו ועפר סתם מחלוקת ר' יוסי ורבנן דתנן בית שמילאהו תבן או צרורות וביטלו מבוטל ביטלו אין לא ביטלו לא ותני עלה רבי יוסי אומר תבן ואין עתיד לפנותו הרי הוא כעפר סתם ובטל עפר ועתיד לפנותו הרי הוא כסתם תבן ולא בטיל."

3. ורש"י שם, וז"ל, "היתה גבוהה מעשרים. פיסקי שמועות הן של כל בני הישיבה שהיו במדרשו של רב אשי שסידרו הגמרא: ובא למעטה. למעט גובה חללה מכ' ונותן בקרקעיתה להגביה: לא הוי מיעוט. שאין סופו להניח שם כל ז' מפני הפסד ממונו: ואע"ג דבטלינהו. לכל שבעה בטלה דעתו אצל כל אדם ואין ביטולו ביטול: תבן וביטלו. בפיו לשבעה: תבן ואין עתיד לפנותו. ולא יצטרך לפנותו כל ימי החג ומיהו לא בטלו ממש בפיו: או עפר. נתן בו סתם ואין ידוע אם עתיד לפנותו אם לאו: מחלוקת ר' יוסי כו'. וכן עפר ואין עתיד לפנותו יש בו מחלוקת דבטיל לר' יוסי מסתמא ואפי' לא בטלו בפיו ולרבנן לא בטיל והא דנקט עפר סתם משום כחו דר' יוסי דאפי' סתם דלא ידיע אי עתיד לפנותו אי לא אמר דבטיל אבל תבן ראוי לבהמה ולהסקה או לטיט הלכך סתמיה לא בטיל אפילו לרבי יוסי: הכי גרסינן בית שמילאהו תבן או צרורות וביטלו. ולענין אהליות תנן דטומאה שיש לה אהל חלל טפח אינה בוקעת למעלה מן הגג אבל טומאה רצוצה שאין לה חלל טפח הימנה לגג שכנגדה עד לרקיע טמא דבוקעת ועולה וכן הלכה למשה מסיני והלכך בית שיש בו מת או כזית מן המת ומילאוהו תבן או צרורות וביטלו הויין רצוצה ובוקעת אבל לא ביטלו הוי כמאן דפנייה ויש לה חלל: תבן ואין עתיד לפנותו הרי הוא כסתם עפר ובטיל. ופליג בין אתבן בין אצרורות דצרורות היינו עפר וקאמר ת"ק דצריך ביטול וא"ל ר' יוסי תבן אם ידוע שאינו עתיד לפנותו הרי הוא בטל מאליו וצרורות אפי' סתמא דלא ידיע אי עתיד לפנותו אי לא מסתמא בטל אלא א"כ ידוע דעתיד לפנותו דההיא הוי כסתם תבן ולא בטיל אלמא דתבן וביטלו עפר וביטלו כולהו מודו דבטיל תבן סתם ועפר ועתיד לפנותו דכולי עלמא לא בטיל תבן ואין עתיד לפנותו ועפר כיוצא בו או אפי' עפר סתם מחלוקת דלרבי יוסי בטיל:"

4. ותוס' ד. ד"ה ואע"ג, וז"ל, "ואע"ג דבטלינהו בטלה דעתו אצל כל אדם. לא דמי לארנקי דפי חלון (עירובין דף עט.) דאיכא למאן דאמר דאפילו ארנקי מבטל איניש:"

5. ריטב"א סוכה ג:, וז"ל, "היתה גבוה למעלה מכ' ובא למעטה בכרים וכסתו' לא הוי מיעוט ואף על גב דבטלינהו בטלה דעתו אצל כל אדם:"

ושם ד', וז"ל, "והא דאמרי' בשמעתין דלגבי טומאה בעי' ביטול עולי' לא תיקשי למאי דאמרינן בבבא בתרא דבן שמנה ממעט בחלון בשבת שהוא אסור לטלטלו אע"ג דליכא ביטול אלא ליומו דטעמא דבעי' ביטול לעולם כדי שלא ימלך ליטלו אבל בבן שמונה שאסור לטלטלו וא"א לו לימלך ליטלו אפילו ביטול יומו הוי ביטול מפי רבי' נר"ו:"

6. חולין קכט., וז"ל, "אמר אביי הרי אמרו כופת שאור שיחדה לשיבה בטלה טומאתה לאו דאורייתא דאי סלקא דעתך דאורייתא מצינו לאוכלין שמטמאין טומאה חמורה כששימש מעשה עץ שימש אמר אביי הרי אמרו תקרובת עבודת כוכבים של אוכלין מטמאין באוהל טומאתה לאו דאורייתא דאי סלקא דעתך דאורייתא מצינו לאוכלין שמטמאין טומאה חמורה כששימש מעשה עץ שימש אמר אביי הרי אמרו חבורי אוכלין ככלים דמו טומאתן לאו דאורייתא דאי סלקא דעתך דאורייתא מצינו לאוכל שמטמא טומאה חמורה כששימש מעשה עץ שימש א"ל רב פפא לרבא הא דתניא חלב נבלה בכפרים צריך מחשבה והכשר טומאתו אגב כוליא לאו דאורייתא דאי סלקא דעתך דאורייתא מצינו לאוכל שמטמא טומאה חמורה כששימש מעשה עץ שימש אמר רב מתנה הרי אמרו בית שסככו בזרעים טהרו טומאתו לאו דאורייתא דאי סלקא דעתך דאורייתא מצינו לזרעים שמטמא טומאה חמורה כששימש מעשה עץ שימש:"

7. ר"ן מסכת סוכה דף א': בדפי הרי"ף, וז"ל, "תבן ובטלו הוי מיעוט וכ"ש עפר ובטלו. איכא מאן דאמר דבטול לעולם בעינן, ולדידי מסתברא דבבטול לשבעת סגי מדאמרינן הכא בכרים וכסתות בטלה דעתו אצל כל אדם ואילו במתניתין דאהלות (פרק טו מ"ז) חזינן לגבי טומאה דלכרי של תבואה מהני בטול ואי בטול לעולם בעינן נימא בטלה דעתו אצל כל אדם אלא ודאי בבטול לשבעה סגי, ולענין טומאה כל זמן שהטומאה שם, ומשום הכי בכרים בטלה דעתו אצל כל אדם שאין אדם עשוי לבטלן שבעה אלא משתמש בהן תדיר מה שאין בכרי שעתיד לעמוד זמן שאין אדם מזיזו כלל והארכתיו בחדושי:"